

VALORIFICAREA EDUCAȚIEI OUTDOOR - PREMISĂ A DEZVOLTĂRII PERSONALITĂȚII PREȘCOLARILOR

Conf. univ. dr. habil. Horațiu CATALANO
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

1. Ce este educația outdoor?

Fondatorul primei școli de Educație Experiențială Outdoor (Outward Bound), Kurt Hahn (1886-1974), a fost cel care a contribuit substanțial la dezvoltarea educației experiențiale. Filozofia lui despre educație a transpus educația experiențială într-un curriculum practice centrat pe dezvoltarea competențelor prin activități de învățare bazate pe practică. În acest context, educabilii sunt anorați în situația de a-și disciplina impulsurile cu ajutorul experiențelor educative. Această teorie pleacă de la ideile despre educație construite pe rolul primordial al experienței practice, pe care le regăsim în cartea *Emil sau Despre educație* scrisă în 1762 de Jean Jacques Rousseau. Idealul educațional, în concepția lui Hahn ar putea fi sintetizat în următorul citat: „Consider că principala sarcină a educației este să asigure supraviețuirea următoarelor calități: o curiozitate inovatoare, o voință invincibilă, tenacitate în atingerea țelului, lepădare de sine și deasupra tuturor: compasiune!” (Catalano, 2014).

Educația outdoor este percepută diferit, în actualul context educațional din țara noastră, cu toate că interesul față de ea, al tuturor factorilor implicați în fenomenul complex al educației a crescut exponențial în ultima perioadă.

Educația outdoor se bazează pe învățarea în aer liber, avându-și originea în multe inițiative apărute în ultimii 150 de ani: taberele de corturi, cercetășia (întemeiată în 1907 de englezul Robert Baden Powell) bazată pe activități practice în aer liber, școlile în pădure din Danemarca, educația prin aventură etc.

În sens extins, educația outdoor poate fi inclusă în sfera noilor dimensiuni ale educației și atribuită educației nonformale, văzută ca formă a educației care subsumează activitățile extracurriculare și extrașcolare.

Sensul restrâns circumscrie activitățile de învățare organizate sub îndrumarea cadrelor didactice, într-un mediu natural, în spații culturale (teatre, cinematografe, case de cultură, muzee etc.).

Există numeroase accepțiuni și delimitări epistemice pentru termenul de educație outdoor. În unele studii, este considerată o nouă formă a educației „putem spune că această formă de educație se bazează pe învățarea în aer liber. Termenul de educație outdoor, poate include educația pentru mediu, activități recreative, programe de dezvoltare personală și socială, drumeții, aventură, etc... oferă posibilitatea contactului direct cu natura, schimbarea atitudinilor și comportamentelor față de mediu... reprezintă o puternică sursă de experiențe de învățare – un mediu relaxant, liber, fără constrângerile pe care le impun cei patru pereți ai unei săli de clasă... poate oferi elevilor nenumărate provocări, astfel că procesul de educare devine puternic, inspirațional și de natură să schimbe comportamente (http://www.slideshare.net/primaria_catunele/manual-de-educatie-outdoor).

O definiție a educației outdoor transmite faptul că aceasta vizează un proces educațional ce se desfășoară dincolo de ușa clasei și se consumă în drumeții, excursii, incursiuni în lumea reală (pădure, cartier, parc, centru cultural, comercial, industrial etc.) și care este conexată la conținuturile școlare, fiind un mediu de explorare, de aplicare, de punere la probă sau experimentare a unor cunoștințe stipulate prin programa școlară (Cucoș, 2012).

Simon Priest, un alt susținător al educației outdoor, susține că acesta este clădită pe șase mari puncte cheie:

- este o metodă de învățare;
- este experiențială;
- are loc în aer liber;
- necesită utilizarea tuturor simțurilor și implică domeniile vieții psihice: cognitiv, afectiv, psiho-motor;
- se bazează pe curriculum interdisciplinar;
- este o chestiune de relații care implică oameni și resurse naturale (Wattchow, Brown, 2011).

Cercetările recente afirmă faptul că în zilele noastre, copiii nu se bucură de plăcerile simple, exterioare ale generațiilor anterioare. Astfel, în medie, copiii de azi petrec aproximativ o oră pe zi afară, în comparație cu cele trei ore din generația bunicilor. Un alt studiu ne arată că cei mici petrec echivalentul a o zi pe săptămână implicați în activități statice, de canapea, comparativ cu două ore și jumătate petrecute afară, în aer liber. Declinul jocului în aer liber a fost atribuit unor cauze diverse, inclusiv supraprotecției părinților, pierderii spațiului de joacă în cartier, intoleranței vecinilor la jocurile cu mingea și mirajului tehnologiilor (Grigg, Lewis, 2016).

2. Avantajele utilizării activităților outdoor în dezvoltarea personalității preșcolarilor

În sprijinul introducerii elementelor educației outdoor în aplicarea eficientă a conținuturilor pentru învățământul preșcolar, ne-am propus să identificăm o serie de avantaje, care ar putea contribui la dezvoltarea socio-emoțională și cognitivă a personalității copiilor:

- îmbunătățirea muncii în echipă, ameliorarea relațiilor sociale și dezvoltarea personală;
- înțelegerea și aprecierea de sine, a celor din jur și a lumii naturale;
- învățarea modului de învingere a greutăților ce apar în viață;
- dezvoltarea abilităților socio-personale;
- oferirea unui cadru stimulativ de învățare;
- crearea unor efecte pozitive asupra stării de sănătate;
- testarea rezistenței la efort fizic și mental a organismului;
- dezvoltarea personalității și a încrederii în sine;
- dezvoltarea imaginației creatoare, a creativității, a simțului responsabilității și a gândirii pozitive;
- dezvoltarea unor abilități de leadership: organizare, coordonare, evaluare;
- formarea capacității de a lua decizii potrivite, în concordanță cu gestionarea priorităților;
- dezvoltarea curiozității și a motivației cu scopul evitării plictiselii;
- promovarea spiritualității și a responsabilității protejării naturii;
- dezvoltarea unei relații mai strânse cu mediul înconjurător;
- declanșarea unor efecte formativ-educative mai puternice și mai durabile privind implicarea directă și activă în situații concrete și complexe;
- dezvoltarea perseverenței, a toleranței și spiritului de fair-play (Catalano, 2014).

Educația outdoor poate fi planificată și implementată în toate domeniile experiențiale. În cadrul Domeniului *Limbă și comunicare*, se poate avea în vedere desfășurarea unei activități în afara clasei în care se va pune în scenă o poveste care a fost prezentată în prealabil, iar preșcolarii pot fi solicitați să modifice anumite etape ale poveștii folosind problematizarea. Și Domeniul *Științe* oferă oportunități prin compunerea sau rezolvarea de probleme. Astfel, se pot aduna pietre de diferite dimensiuni cu scopul comparării între ele, pot fi numerate și apoi aranjate după mărime și formă sau putem formula sarcina de a realiza conturul diferitelor figure geometrice (mai mari sau mai mici). În activitățile de cunoaștere a mediului, activitățile outdoor pot

lua forma plantării și îngrijirii plantelor din parcul grădiniței, vizite sau excursii tematice la grădina zoologică sau la grădina botanică.

Și Domeniul *Psihomotric* permite organizarea și desfășurarea unor activități de tip outdoor. Miza este că aceste activități să se desfășoare în aer liber indiferent de anotimp. Orice activitate ce se desfășoară în afara sălii de grupă înseamnă activitate care îi dă posibilitatea copilului să ia contact nemijlocit cu mediul înconjurător.

Se poate constata din cele expuse mai sus că activitățile outdoor se pot organiza în context diverse, oferind un cadru de învățare și conținuturi atractive. Pot fi valorificate metodele care stimulează implicarea și participarea activă a copiilor la procesul învățării, bazându-se pe experiența și cunoștințele anterioare. Totodată se creează oportunități facile de a explora lumea înconjurătoare și de a-și construi propriile modalități de abordare a problemelor.

Activitățile outdoor constituie experiențe care îi fac pe copii să învețe, deoarece le permit acestora participarea nemijlocită la descoperirea realității.

Perceperea timpurie a relației de cauzalitate dintre om și natură poate contribui la declanșarea motivației specifice participării la acțiuni de protejare și informare a celorlalți cu privire la importanța pe care trebuie să o atribuim mediului. În acest sens, o activitate de tipul ecologizării unui spațiu natural nu va fi percepută de preșcolari ca o simplă adunare de deșeuri, ci ca o acțiune utilă pentru natură, dar și pentru populație și vor fi capabili de a transmite și celorlalți importanța spiritului civic și ecologic. Un astfel de demers va sprijini formarea unei atitudini pozitive față de adoptarea unei conduite civice. Vor învăța că nu vor pe jos un ambalaj nu din cauza faptului că trebuie să respecte o regulă de curățenie, ci mai întâi, pentru faptul că doar așa pot proteja natura, doar așa vor consolida relația cu mediul natural, vor accentua și vor spori importanța dată de societate, în ultimul timp activităților și produselor de tip ecologic.

Activitățile specifice educației outdoor produc beneficii asupra sănătății și pot îmbunătăți performanțele academice, astfel că acestea ar trebui să fie precedate de o activitate pregătitoare pentru ca elevii să fie capabili să-și folosească energia pentru scopul activității, să-și înfrunte anxietățile și să-și creeze propriul scenariu pentru această ieșire în natură. Reușita activității depinde de modul în care este organizată și felul în care conduce copilul spre învățare. În funcție de scopul propus, educația outdoor poate să urmărească mai multe arii de dezvoltare: mediul înconjurător, abilități fizice și relații interpersonale (Gilbertson et al., 2006).

3. Managementul riscurilor în educația outdoor

Integrarea educației outdoor în activitățile didactice extrașcolare sau extracurriculare presupune diverși pași, de la planificarea procesului și până la implementarea activităților. Indiferent unde se desfășoară, activitățile în aer liber presupun și un management al riscului. Chiar dacă riscul nu poate fi estompat total, cadrul didactic trebuie să se asigure că riscurile reale sunt diminuate pentru ca participarea copiilor la activități să fie eficientă. Un plan de gestionare a riscurilor implică o analiză sistematică a activității, a resurselor materiale, a locului de desfășurare etc.

Pentru a identifica problemele de siguranță, se iau în considerare și nevoile fizice, sociale și emoționale ale participanților și ale personalului, calificările și experiența personalului, inclusiv punctele forte și limitările. Astfel, siguranța este obligatorie în toate locațiile, cu toate materialele sau orice alte potențiale pericole.

Planul de management al riscului este un răspuns la evaluarea riscurilor, iar acestea pot fi reduse suficient astfel încât activitatea să fie desfășurată în condiții de siguranță. Acesta se realizează în mod diferențiat în funcție de activitatea outdoor derulată (<http://www.slideshare.net/primariacatunele/manual-de-educatie-outdoor>).

4. Concluzii

În literatura de specialitate, regăsim importanța și rolul educației outdoor în formarea și dezvoltarea personalității umane, în interacțiunea omului cu mediul

înconjurător, în asigurarea bunăstării individuale, a sănătății mentale, a bunei dispoziții etc.

În România, educația outdoor reprezintă un subiect de interes mai mult pentru o serie de ONG-uri care au ca obiect de activitate educația nonformală. Din păcate, în sistemul de învățământ nu există preocupări sistematice ale cadrelor didactice pentru acest tip de activitate și nici activități explicite invocate de către documentele oficiale curriculare.

În sprijinul utilizării activităților outdoor aducem următoarele beneficii (unele se referă strict la educația outdoor desfășurată exclusiv în natură și altele se referă la educația outdoor văzută și ca activitate desfășurată în alte medii decât cele școlare):

- copiii care iau parte la activitățile în aer liber/ natură își îmbunătățesc percepția asupra mediului și învață mai ușor regulile care implică respect și grijă pentru mediu;
- în aer liber copiii își formează și, ulterior, exersează cu ușurință deprinderile motrice de bază;
- educația outdoor este o provocare benefică pentru copil, în sensul expunerii la cât mai multe medii, unelene obișnuite pentru el, cu reguli specifice și cu persoane cu care nu a avut ocazia să interacționeze până atunci;
- mediile cu care educația outdoor operează pot să dea copiilor o lejeritate mai mare în abordarea problemelor și în exprimarea ideilor;
- educația în aer liber/natură asigură un mediu propice pentru testarea rezistenței la efortul fizic și la cel mental și dezvoltă capacitatea copilului de a lua decizii, de a-și gestiona prioritățile;
- educația outdoor este o provocare pentru copil în a găsi soluții alternative de rezolvare a unor probleme, de a găsi cât mai multe modalități de întrebuințare a unor elemente (componente ale mediului natural);
- activitățile în aer liber cresc acuitatea vizuală și auditivă a copilului, în contextul în care acesta este expus la mult mai mulți stimuli decât într-un mediu controlat și sigur;
- activitățile outdoor întăresc imunitatea copilului (Borțeanu et al., 2016).

Bibliografie

1. Borțeanu, S., Brănișteanu, R., Clapou, C., Preda, V. (2016), *Educația outdoor. Material de sprijin pentru educatoare*, Editura Trend, Pitești.
2. Catalano, H. (2014), *The Implications of the Elements of Outdoor Education in the Preparatory Class*, International Journal of Education and Research (IJER), pp. 545-550.
3. Cuceș, C. (2012), *Este importantă educația de dincolo de ușa clasei?*, www.doxologia.ro, accesat în ianuarie 2019.
4. Gilbertson, K., Bates, T., McLaughlin, T., Ewert, A. (2006), *Outdoor Education: Methods and Strategies*, Editura Human Kinetics, United States of America.
5. Grigg, R., Lewis, H., (2016), *A to Z of learning outside the classroom*, Bloomsbury Education.
6. Louv, R. (2011), *The Nature principle: Human Restoration and the End of Nature-Deficit Disorder*. Chapel Hill, NC: Algonquin Books.
7. Wattchow, B., Brown, M., (2011), *A pedagogy of place. Outdoor education for a changing world*, Monash University, Clayton, Australia.
8. <http://www.slideshare.net/primariacatunele/manual-de-educatie-outdoor>, accesat în ianuarie 2019.